BEGREPP SOM ANKNYTER TILL ÅSKÅDNINGSFOSTRAN

Skribent: Silja Lamminmäki-Vartia

Med **åskådning** avses varje individs unika sätt att se på världen. Det är frågan om en helhetsuppfattning som grundar sig på värderingar, övertygelser, kunskap och kunskapsrelaterade motiveringar. Åskådningen skapar en grund som styr individens existens. Utifrån åskådningen kan individen skapa sig en uppfattning om sin uppgift och sina val. Åskådningen kan vara icke-religiös, religiös eller en kombination av dessa.

I grunderna används ofta ordparet religioner och andra åskådningar. Med andra åskådningar avses då andra än religiösa åskådningar, det vill säga icke-religiösa åskådningar.

Begreppet åskådning beskrivs närmare i följande artikel: https://www.oph.fi/sv/vad-avses-med-askadning.

Med **åskådningsfostran** avses fostran som berör religioner och åskådningar som en del av verksamheten och lärområdena i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen. Åskådningsfostran genomförs med samma pedagogiska metoder och enligt samma principer som all annan småbarnspedagogisk verksamhet och förskoleundervisning.

Med **irreligiositet** avses livsåskådning och seder och bruk som inte har religiös koppling.
Irreligiositet i sig innebär inte en negativ attityd gentemot religion, men till irreligiösa hör också de som förhåller sig negativt till religion. Bredden och mångfalden av irreligiositet är väldigt stor.

Begreppet irreligiositet beskrivs närmare i följande artikel (på finska): https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/artikkeli-uskonnottomuussuomessa

Med **religiös och åskådningsmässig mångfald** avses mångfald och tvärvetenskaplighet som anknyter till religioner och åskådningar. I småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen tar den här mångfalden sig uttryck i religiös och åskådningsmässig mångfald hos barnen och i deras familjebakgrund samt hos personalen. Den anknyter till mångfalden av seder och traditioner och uttryckssätt, både i form av olika religiösa och åskådningsrelaterade traditioner samt även inom dem.

Religioner och åskådningar är inte bara mångskiftande i förhållande till varandra, utan man talar också om deras interna mångfald. Den interna mångfalden omfattar olika religiösa riktningar inom en religion eller olika sätt som de tar sig uttryck på i olika kulturella miljöer. Det finns inte endast en form av religionsutövare eller företrädare för en åskådning. Även inom en och samma åskådningstradition finns individer som tänker, tror och handlar på olika sätt. Den officiella läran i en religion eller åskådning kan ofta avvika väldigt mycket från en individs eller familjs sätt att tro eller tänka kring olika frågor, eller sätten att fira olika högtider eller delta i religiösa riter.

Man talar om upplevd religion eller åskådning. Den kan avvika mycket från den traditionella definitionen av en religion eller åskådning. Varje individ uttrycker sin egen åskådningstradition på sitt eget sätt. En del människor är också mer medvetna om den än andra. Religiös och åskådningsmässig mångfald kan också förekomma inom familjen, om familjemedlemmarna representerar olika åskådningsmässiga eller religiösa traditioner. Barnet växer då upp omgiven av flera åskådningstraditioner.

Livsfrågor hör ihop med åskådningsfostran. Med livsfrågor avses så kallade existentiella eller stora frågor: Vad är meningen med livet? Hur har allt fått sin början? Hur har världen kommit till? Varför händer det hemska saker i världen? Vad händer efter döden? Finns det någon högre kraft eller gud? Hurdan är gud? Sådana här grundläggande frågor som gäller människans existens och liv har man reflekterat över under alla tider och i alla kulturer, religioner och åskådningar. För barnen är de här frågorna ofta väldigt naturliga och att reflektera över dem väcker nyfikenhet hos barnen.

Med en **åskådningsgemenskap** avses i allmänhet en registrerad religiös eller åskådningsmässig sammanslutning, en förening eller ett samfund. Inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen är det naturligt att samarbeta med olika lokala aktörer. När det är frågan om åskådningsfostran innebär det samarbete med sådana gemenskaper med hjälp av vilka man kan berika den småbarnspedagogiska verksamheten och genomföra en mångsidig åskådningsfostran. Det här betyder till exempel att man kan besöka olika kulturarvsobjekt eller olika religioners heliga rum. Det är naturligt att sträva efter att samarbeta med sådana åskådningssamfund som finns representerade i barngruppen genom olika kulturella och åskådningsmässiga bakgrunder eller som på andra sätt förekommer i den nära omgivningen.

Obundenhet. I Finland ska verksamheten i småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och även den grundläggande utbildningen till sin värdegrund vara religiöst, åskådningsmässigt och partipolitiskt obunden. Obundenhet innebär inte att religioner och andra åskådningar inte får finnas närvarande i barngruppens vardag och i den pedagogiska verksamheten. Det innebär inte heller att småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inte kan samarbeta med religiösa samfund. Obundenhet innebär att man i småbarnspedagogiska och undervisningsrelaterade sammanhang i det finländska samhället inte styr barnen till att tro eller tänka enligt en viss religion eller åskådning eller enligt en särskild politisk ideologi eller någon annan tro. Den här principen gäller all fostran och undervisning.

I småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen värdesätts ingen religion eller åskådning mer än någon annan. Detsamma gäller irreligiositet. Man lär inte heller barnen att de behöver lära sig traditionerna i en viss religion eller tro enligt någon viss lära eller tänka på något visst sätt för att vara goda människor.

I Finland är åskådningsfostran i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen (och åskådningsundervisningen i skolan) icke-konfessionell. I åskådningsfostran behandlas religioner och andra åskådningar jämlikt med hänsyn till barngruppen. Irreligiositet behandlas parallellt med religioner och andra åskådningar. All verksamhet och alla innehåll i den småbarnspedagogiska verksamheten och i förskoleundervisningen, även samarbetet med aktörer i den nära omgivningen, ska vara pedagogiskt motiverade.

Åskådningsfostran som erbjuds i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen är inte detsamma som den fostran som barnen får i hemmen och av föräldrarna. Hemmet kan styra barnet till en viss religion, åskådning eller en ideologi men småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och skolan kan inte det. Det här ger ett perspektiv för att granska betydelsen av åskådningsfostran, då småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och skolan delvis kan ge ett bredare perspektiv på olika fenomen i världen. Det här gäller egentligen allt, inte bara åskådningar, då barnens värld utvidgas utanför hemmet. Utöver traditioner, verksamhetsmodeller, värderingar och åskådningar som finns i hemmet får barnen bemöta andra sätta att tänka, tro och agera.